

K hrobom apoštolov. Rituály uhorských pútnikov do Ríma

Miriam Hlavačková

„Mnohí putujú na rozličné miesta, aby videli pozostatky svätých. Žasnú, keď počujú rozprávať o ich skutkoch a obdivujú veľké stavby chrámov...“, napísal v 15. storočí augustinian Tomáš Kempenský,¹ pričom jeho slová možno vzťahnúť aj na tých, ktorí sa z Uhorského kráľovstva vybrali do Ríma. Spolu s Jeruzalemom a Santiagom de Compostela patril Rím do trojice najvýznamnejších pútnických miest stredoveku – povedané slovníkom teológov, išlo o *peregrinationes maiores*, kým ostatné zahraničné a regionálne púte sa zaradili do kategórie *peregrinationes minores*.² Púť do Večného mesta bola v prameňoch označovaná ako cesta „k prahom apoštolov“ (*ad limina apostolorum*), pretože sa putovalo najmä k hrobom sv. Petra a Pavla.³ Rím však zaujímal privilegované postavenie aj ako sídlo pápeža – nástupcu sv. Petra, mesto s výnimočnými antickými pamiatkami a početnými kostolmi. Pútnici pochádzajúci z rôznych vrstiev – muži, ženy i deti, duchovní či laici – sa vydávali na cestu s túžbou po spásе duše, s nádejou na uzdravenie, získanie odpustkov či vzácných relikvií pre kostol alebo kláštor a tí majetnejší aj pre svoju zbierku.⁴

Uctievanie ostatkov rímskych mučeníkov sa rozšírilo na celý kresťanský svet s oficiálnym uznaním kresťanstva v 4. storočí. Súčasne boli vybudované veľké svätyne: Bazilika sv. Petra vo Vatikáne, sv. Pavla za hradbami na ceste do Ostie, sv. Vavrinca na Via Tiburtina a sv. Agnesy na Via Nomentana. Vnútri hradieb bol vystavaný Chrám sv. Jána v Lateráne a Panny Márie Väčšej (Santa Maria Maggiore) na Esquiline. Prinajmenšom do 8. storočia priťahovali najväčší počet pútnikov katakomby a predmestské cintoríny, keďže sa verilo, že sila svätých (*virtus*) pôsobí aj po ich smrti.⁵ Telá svätcov v tomto období ešte neboli rozdeľované na drobné čas-

1 KEMPENSKÝ, *Nasledovanie Krista*, s. 297.

2 K púťam výberovo CSUKOVITS, *Középkori magyar zarándokok*, 2003; HLAVÁČEK, *Náboženské a „turistické“ rituály*, s. 339-345; KOŠOVÁ, *Rím, Monte Gargano, Bari*, s. 273-300; OHLER, *Náboženské poutě*, 2000; SCHMUGGE, *Kollektive und individuelle Motivstrukturen*, s. 263-289; SCHMUGGE, *Jerusalem, Rom und Santiago*, s. 11-34; HRDINA, *Relikvie*, 2017; BIRCH, *Pilgrimage*, 1998.

3 Napríklad MNL OL DL 36407, fol. 91 (1450-10-18) „*ad limina beatorum Petri et Pauli apostolorum transire vellet...*“.

4 Cisár Žigmund Luxemburský žiadal v pápežskej kúrii počas svojho pobytu v Ríme pri príležitosti korunovácie (1433) o povolenie vystaviť relikvie v Budíne ASV, Reg. Suppl., vol. 287, fol. 195v; Reg. Suppl., vol. 292, fol. 202r. Familiári cisára Žigmunda žiadali o povolenie získať a preniesť relikvie do svojej krajiny ASV, Reg. Suppl., vol. 287, fol. 28v Pavol, syn Imricha z Drienčan („*ut certas sanctorum reliquias ab hac alma urbe causa devocionis ad partes suas recipiendi et eis, quorum interest, dandi et portandi licenciam nunc concedere dignemini...*“); podobne fol. 21v – šľachtici Matej a Viliam Šlikovci a Mikuláš Vonawir (*milites de Egra*); fol. 30r kaplán cisára Žigmunda Markus Craus, farár Ostrihomskej diecézy; fol. 30r-30v rytier a kráľovský komorník Michal Ország z Gútu; fol. 30v-31r orátor Benedikt de Wyn, laik Ostrihomskej diecézy a i.

5 Aby sa predišlo zneucteniu tiel mučeníkov, pápeži sa rozhodli preniesť ich do bazilík. Tieto translá-